

Developing an Educational Package based on Motivational Psychotherapy and Its Effectiveness on Students' Academic Engagement

1. Hossein Mehrabi : PhD Student, Department of Educational Psychology, Qae.C., Islamic Azad University, Qaenat, Iran
 2. Hossein Sahebdel *: Department of Counseling, Qae.C., Islamic Azad University, Qaenat, Iran
 3. Hossein Kareshki : Associate Professor, Department of Educational Psychology, Ferdowsi University, Mashhad, Iran
- *Corresponding Author's Email: Pcsahebdel1365@iau.ac.ir

Received: 2025-05-10

Revised: 2025-06-20

Accepted: 2025-08-11

Published: 2025-09-11

Abstract

Introduction and Aim: One of the important variables that can be studied in students is the variable of academic engagement, which plays an effective role in improving other academic variables. Therefore, the present study was conducted with the aim of developing an educational package based on motivational psychotherapy and its effectiveness on students' academic engagement.

Methodology: The present research was a quasi-experimental study with a pre-test and post-test design with a control group. The population of this study was all male students of Imam Khomeini school of Gonabad city in the 2022-2023 academic years, which 50 people of them were selected by purposive sampling method and randomly assigned to two equal groups. The experimental group underwent 8 sessions of 90 minute by motivational psychotherapy, and the control group remained on the waiting list for training. The data of the present study were collected with the Academic Engagement Questionnaire (Reeve, 2013) and analyzed with the multivariate analysis of covariance method in SPSS software.

Findings: The findings of the present research indicated that the educational package based on motivational psychotherapy increased students' academic engagement and all four of its components, including behavioral engagement, agentic engagement, cognitive engagement, and emotional engagement ($P < 0.001$).

Conclusion: According to the above findings, school counselors and psychologists can use a educational package based on motivational psychotherapy alongside other effective methods to improve students' academic engagement.

Keywords: Educational Package, Motivational Psychotherapy, Academic Engagement, Students.

Copyright: © 2025 by the authors. Published under the terms and conditions of Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

How to Cite: Mehrabi, H., Sahebdel, H., & Kareshki, H. (2025). Developing an Educational Package based on Motivational Psychotherapy and Its Effectiveness on Students' Academic Engagement. *Psychology of Motivation, Behavior, and Health*, 3(2), 1-12.

Extended Abstract

Introduction and Aim

Academic engagement is a construct that was initially used to explain academic failure and decline and indicates the level of involvement and perseverance of students in academic matters (Bea & Recio-Saucedo, 2024). This construct examines students' engagement in core curricular activities and extracurricular activities of schools (Hsu et al., 2025). Academic engagement refers to the quality of effort that learners expend on purposeful academic and educational activities to adapt to the difficulties of their studies and achieve desired academic and educational goals and outcomes (Hu et al., 2023). Academic engagement includes four components of behavioral engagement (participation in learning and carrying out educational activities, including effort, perseverance, attention, answering questions, and participation in class discussions), agentic engagement (constructive participation in the teaching and learning process and intense and active efforts to personalize and improve teaching and learning conditions and have a supportive educational environment), cognitive engagement (students' investment in education through mental effort to learn, use of self-regulatory strategies for learning, and efforts to understand simple and complex academic concepts), and emotional engagement (intrinsic interest in course materials and assignments, valuing course activities, and the presence of positive emotions and the absence of negative emotions when carrying out academic activities) (Gao et al., 2024). In academic engagement, students commit to completing academic assignments in such a way that they devote all their energy, resources, and strength to completing the activity, and they do not give up their efforts and perseverance even if they do not receive external rewards or if they encounter problems (Harsaj Harsaj Ghasemi et al., 2022).

One of the therapeutic methods for improving psychological variables and having motivational components is motivational psychotherapy. This method, using new concepts and special therapeutic techniques, provides an appropriate and useful method for the field of psychotherapy that is rooted in the indigenous culture of Iranian society and, compared to non-indigenous therapeutic approaches and methods, causes fewer social and cultural challenges (Shahzhepour & Miri, 2023). Motivational psychotherapy believes that personality is formed throughout the stages of life and can be changed at any moment of life. By emphasizing change and appropriate goal setting in life, this therapeutic

method can help individuals to outline specific goals for themselves and design and implement specific activities to achieve them (Shahzhepour & Miri, 2024). This therapeutic method considers the root of all problems to be false beliefs that were gradually instilled in the individual by parents and the environment, and the individual comes to believe that he must act according to those beliefs. As a result, this therapeutic approach seeks to motivate treatment, create fundamental doubt in clients about what they consider to be their personality, and create a sense of unlimited change (Abbaspour Esfeden et al., 2022).

Studies indicate that very few studies have been conducted on the effectiveness of motivational psychotherapy, and no studies have been found on its effectiveness on academic engagement. In other words, although the results of past studies indicated the effectiveness of motivational psychotherapy on psychological, motivational, emotional, and academic variables, but no studies were found on academic engagement in this field. As a result, it is necessary and essential that, given the positive effects and consequences of academic engagement, the effectiveness of motivational psychotherapy on it be examined and evaluated. Therefore, the present study was conducted with the aim of developing an educational package based on motivational psychotherapy and its effectiveness on students' academic engagement.

Methodology

The present research was a quasi-experimental study with a pre-test and post-test design with a control group. The population of this study was all male students of Imam Khomeini school of Gonabad city in the 2022-2023 academic years, which 50 people of them were selected by purposive sampling method and randomly assigned to two equal groups.

Many experts have stated that the sample size in intervention studies is between 15 and 30 people (Gall et al., 2007), but in the present study, the sample size for each group was considered to be 25 people. In this study, the inclusion criteria included interest in participating in the study, family consent to conduct the study, secondary school education, absence of stressful events in the family based on personal reports, and living with parents. The exclusion criteria included absence of more than one session, fatigue due to participation in the study, and withdrawal from further cooperation.

The experimental group underwent 8 sessions of 90 minute by motivational psychotherapy, and the

control group remained on the waiting list for training. The data of the present study were collected with the Academic Engagement Questionnaire (Reeve, 2013) and analyzed with the multivariate analysis of covariance method in SPSS software

Findings

The participants of the present study consisted of two groups of 25 male high school students. The educational level of most students in the experimental group was 11th and 12th (44% each) and the control group was 11th (48%). Also, the age of most students in the experimental and control groups was 18 years (44% and 56%, respectively).

The findings of the present research indicated that the educational package based on motivational psychotherapy increased students' academic engagement and all four of its components, including behavioral engagement, agentic engagement, cognitive engagement, and emotional engagement ($P < 0.001$).

Discussion and Conclusion

The findings of the present study indicated the effectiveness of the educational package based on motivational psychotherapy on increasing academic engagement and all four of its components including behavioral engagement, agentic engagement, cognitive engagement, and emotional engagement in students. This result has practical implications for specialists, managers, officials, and planners of the education system, and school counselors and psychologists. Therefore, specialists, managers, officials, and planners of the education system can design appropriate programs through motivational psychotherapy to increase students' academic engagement. Also, school counselors and psychologists can use a educational package based on motivational psychotherapy alongside other effective methods to improve students' academic engagement.

تدوین بسته آموزشی مبتنی بر روان‌درمانی انگیزشی و اثربخشی آن بر درگیری تحصیلی دانش‌آموزان

۱. حسین محرابی[✉]: دانشجوی دکتری، گروه روان‌شناسی تربیتی، واحد قائنات، دانشگاه آزاد اسلامی، قائنات، ایران
 ۲. حسین صاحب‌دل[✉]: گروه مشاوره، واحد قائنات، دانشگاه آزاد اسلامی، قائنات، ایران
 ۳. حسین کارشکی[✉]: دانشیار، گروه روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه فردوسی، مشهد، ایران
- *ایمیل نویسنده مسئول: Pcsahebdel1365@iau.ac.ir

انتشار: ۱۴۰۴/۰۶/۲۰

پذیرش: ۱۴۰۴/۰۵/۲۰

بازنگری: ۱۴۰۴/۰۳/۳۰

دریافت: ۱۴۰۴/۰۲/۲۰

چکیده

مقدمه و هدف: یکی از متغیرهای مهم و قابل بررسی در دانش‌آموزان، متغیر درگیری تحصیلی است که نقش موثری در بهبود سایر متغیرهای تحصیلی دارد. بنابراین، پژوهش حاضر با هدف تدوین بسته آموزشی مبتنی بر روان‌درمانی انگیزشی و اثربخشی آن بر درگیری تحصیلی دانش‌آموزان انجام شد.

روش‌شناسی: پژوهش حاضر نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون با گروه کنترل بود. جامعه این مطالعه همه دانش‌آموزان پسر مدرسه امام خمینی (ره) شهر گناباد در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ بودند که ۵۰ نفر از آنها با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب و با روش تصادفی در دو گروه مساوی جایگزین شدند. گروه آزمایش ۸ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای تحت روان‌درمانی انگیزشی قرار گرفت و گروه کنترل در لیست انتظار برای آموزش ماند. داده‌های پژوهش حاضر با پرسشنامه درگیری تحصیلی (ریو، ۲۰۱۳) گردآوری و با روش تحلیل کوواریانس چندمتغیری در نرم‌افزار SPSS تحلیل شدند.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش حاضر حاکی از آن بود که بسته آموزشی مبتنی بر روان‌درمانی انگیزشی باعث افزایش درگیری تحصیلی دانش‌آموزان و هر چهار مولفه آن شامل درگیری رفتاری، درگیری عاملی، درگیری شناختی و درگیری عاطفی شد ($P < 0.001$).

نتیجه‌گیری: طبق یافته‌های فوق، مشاوران و روان‌شناسان مدارس می‌توانند از بسته آموزشی مبتنی بر روان‌درمانی انگیزشی در کنار سایر روش‌های موثر برای بهبود درگیری تحصیلی دانش‌آموزان استفاده کنند.

کلیدواژه‌گان: بسته آموزشی، روان‌درمانی انگیزشی، درگیری تحصیلی، دانش‌آموزان.

مجوز و حق نشر: © ۱۴۰۴ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است. انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی (CC BY-NC 4.0) صورت گرفته است.

نحوه استناددهی: محرابی، حسین؛ صاحب‌دل، حسین و کارشکی، حسین. (۱۴۰۴). تدوین بسته آموزشی مبتنی بر روان‌درمانی انگیزشی و اثربخشی آن بر درگیری تحصیلی دانش‌آموزان. *روان‌شناسی انگیزش، رفتار و سلامت*، ۳(۲)، ۱-۱۲.

مقدمه

انجام آن فعالیت می‌کنند و حتی در صورت عدم دریافت پاداش بیرونی یا در صورت مواجهه با مشکل دست از تلاش و پشتکار برنمی‌دارند (Harsaj Ghasemi et al., 2022). درگیری تحصیلی یکی از امیدبخش‌ترین رویکرد برای مداخله و جلوگیری از افت و شکست تحصیلی است و دانش‌آموزان درگیر در فعالیت‌های آموزشی و تحصیلی بیشتر در فعالیت‌های مربوطه مشارکت می‌کنند، از خود تلاش، پافشاری و پشتکار بیشتری نشان می‌دهند، از خودکارآمدی و خودتنظیمی بالاتری در انجام فعالیت‌های تحصیلی برخوردارند و از یادگیری مطالب چالش‌انگیز تحصیلی لذت می‌برند (Chwastek et al., 2025).

یکی از روش‌های درمانی جهت بهبود متغیرهای روانشناختی و دارای مولفه‌های انگیزشی، روان‌درمانی انگیزشی است. این روش با استفاده از مفاهیم جدید و تکنیک‌های درمانی ویژه، روش مناسب و مفیدی را برای حوزه روان‌درمانی ارائه که ریشه در فرهنگ بومی جامعه ایران دارد و در مقایسه با رویکردها و روش‌های درمانی غیربومی کمتر باعث ایجاد چالش‌های اجتماعی و فرهنگی می‌شود (Shahzhepour & Miri, 2023). در این روش درمانی، والدین مهم‌ترین بخش محیط کودک هستند و بازخوردهای آنان نقش مهمی در شکل‌گیری شخصیت کودکان دارد. اولین بازخوردهایی که کودک از محیط و والدین دریافت می‌کند، اولین بخش شخصیت کودکان را شکل می‌دهد (Fakur et al., 2022). روان‌درمانی انگیزشی معتقد است که شخصیت در طول مراحل زندگی شکل می‌گیرد و در هر لحظه از زندگی قابل تغییر می‌باشد. این شیوه درمانی با تاکید بر تغییر و هدف‌گذاری مناسب در زندگی می‌تواند به افراد کمک کند تا هدف‌های مشخصی را برای خود ترسیم و فعالیت‌های خاصی را در راستای تحقق آنها طراحی و اجرا نمایند (Shahzhepour & Miri, 2024). پایه و اساس روان‌درمانی انگیزشی این است که انجام هر کاری مستلزم تعقیب یک هدف می‌باشد و دستیابی به هدف‌های مناسب زمینه را برای بهبود سلامت روان‌شناختی فراهم می‌آورد؛ به‌طوری که این روش بر فلسفه پست‌مدرن مبتنی است و اساس بیماری روانی را باورهای اشتباه، منفی و دروغ می‌داند (Gheisari et al., 2021). به عبارت دیگر، این روش درمانی ریشه همه مشکل‌ها را باورهای نادرستی می‌داند که

درگیری تحصیلی سازه‌ای است که در آغاز برای تبیین شکست و افت تحصیلی مورد استفاده قرار گرفت و نشان‌دهنده میزان درگیری و پشتکار دانش‌آموزان در امور تحصیلی می‌باشد (Bea & Recio, 2024). این سازه به بررسی درگیری دانش‌آموزان در فعالیت‌های اصلی درسی و فعالیت‌های فوق‌برنامه آموزشی و تربیتی مدارس می‌پردازد (Hsu et al., 2025). درگیری تحصیلی به معنای کیفیت تلاشی است که فراگیران صرف فعالیت‌های هدفمند تحصیلی و آموزشی می‌کنند تا با دشواری‌های دوران تحصیل سازگار شوند و به هدف‌ها و نتایج مطلوب تحصیلی و آموزشی دست یابند (Hu et al., 2023). در تعریفی دیگر، درگیری تحصیلی به نوعی سرمایه‌گذاری روانشناختی و تلاش برای فهمیدن، یادگیری و تسلط بر دانش‌ها، مهارت‌ها و راهبردهایی اشاره دارد که زمینه را برای رشد و پیشرفت تحصیلی مهیا می‌سازد (Lathanhavan & El-Bardan, 2024). در واقع، درگیری تحصیلی به این معنا می‌باشد که فعالیت تحصیلی باعث جلب توجه فراگیران شده است و بر همین اساس فراگیران همه توان، تلاش و انرژی خود را برای انجام یا اتمام یک تکلیف تحصیلی به کار می‌گیرند و انگیزه و انرژی خود را تا پایان تکلیف موردنظر حفظ می‌کنند (Beasley et al., 2020). درگیری تحصیلی شامل چهار مولفه درگیری رفتاری (مشارکت در یادگیری و انجام فعالیت‌های آموزشی شامل تلاش، پشتکار، توجه، پاسخ به سوال‌ها و مشارکت در بحث‌های کلاسی)، درگیری عاملی (مشارکت سازنده در جریان آموزش و یادگیری و تلاش شدید و فعال برای شخصی‌سازی و بهبود شرایط آموزش و یادگیری و داشتن یک محیط آموزشی حمایت‌کننده)، درگیری شناختی (سرمایه‌گذاری دانش‌آموزان در آموزش از طریق تلاش ذهنی برای یادگیری، استفاده از راهبردهای خودتنظیمی برای یادگیری و تلاش برای فهم مفاهیم ساده و پیچیده تحصیلی) و درگیری عاطفی (علاقه‌مندی درونی به مطالب و تکالیف درسی، ارزش‌دادن به فعالیت‌های درسی و وجود عواطف مثبت و عدم وجود عواطف منفی هنگام انجام فعالیت‌های تحصیلی) است (Gao et al., 2024). در درگیری تحصیلی، دانش‌آموزان طوری جهت انجام تکالیف تحصیلی متعهد می‌شوند که همه انرژی، منابع و توان خود را صرف

به تدریج توسط والدین و محیط به فرد تلقین شدند و فرد به این باور می‌رسد که باید طبق همان باورها عمل نماید. در نتیجه، این روش درمانی به دنبال انگیزه‌بخشی در درمان، ایجاد شک اساسی در مراجعان نسبت به آنچه آن را شخصیت می‌دانند و ایجاد احساس تغییر نامحدود است (Abbaspour Esfeden et al., 2022).

درباره اثربخشی روان‌درمانی انگیزشی پژوهش‌های اندکی انجام و پژوهشی درباره اثربخشی آن بر درگیری تحصیلی یافت نشد. نتایج پژوهش Ghasemzadeh & Sanagouye Moharer (2023) نشان داد که روان‌درمانی مثبت‌گرا باعث افزایش تاب‌آوری و پیشرفت تحصیلی دانشجویان علوم پزشکی شد. Khojasteh & Abdoli (2023) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسیدند که مداخله مثبت‌اندیشی باعث کاهش فرسودگی تحصیلی و افزایش درگیری تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی شد. در پژوهشی دیگر Abbaspour Esfeden et al (2022) گزارش کردند که هر روش روان‌درمانی انگیزشی و درمان شناختی رفتاری باعث کاهش خودناتوان‌سازی تحصیلی دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شدند و اثربخشی روان‌درمانی انگیزشی در مقایسه با درمان شناختی رفتاری در کاهش خودناتوان‌سازی تحصیلی آنان بیشتر بود. Mashhadi et al (2022) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسیدند که آموزش مثبت‌اندیشی باعث افزایش درگیری تحصیلی و نشاط اجتماعی در دانش‌آموزان پسر متوسطه دوم افسرده شد. در پژوهشی دیگر Sarvari et al (2022) گزارش کردند که هر روش روان‌درمانی انگیزشی و واقعیت درمانی باعث بهبود خودپنداره تحصیلی دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شدند و بین اثربخشی آنها تفاوت معناداری وجود نداشت.

داشتن جامعه سالم در گرو افرادی سالم از جمله دانش‌آموزان سالم است و بر همین اساس دست‌اندرکاران نظام آموزش و پرورش باید محیطی سالم برای رشد همه‌جانبه دانش‌آموزان فراهم آورند. بنابراین، مدرسه یکی از مهم‌ترین محیط‌های رشد در زندگی دانش‌آموزان نقش کلیدی در ارتقای مهارت‌ها و توانمندی‌های دانش‌آموزان برای موفقیت تحصیلی و سازگاری با چالش‌های آتی دارد. یکی از سازه‌های بسیار مهم در زندگی دانش‌آموزان، سازه درگیری تحصیلی است که نقش مهمی در موفقیت تحصیلی فعلی آنان و حل مسئله‌ها و چالش‌های زندگی تحصیلی و آتی دارد. در نتیجه، برنامه‌ریزی برای

بهبود و ارتقای درگیری تحصیلی دانش‌آموزان با توجه به آثار و پیامدهای آن اهمیت زیادی دارد که به نظر می‌رسد روان‌درمانی انگیزشی در این زمینه موفق عمل نماید. بررسی‌ها حاکی از آن است که هم پژوهش‌های بسیار اندکی درباره اثربخشی روان‌درمانی انگیزشی انجام شده و هم پژوهشی درباره اثربخشی آن با درگیری تحصیلی یافت نشد. به عبارت دیگر، با اینکه نتایج پژوهش‌های گذشته حاکی از اثربخشی روان‌درمانی انگیزشی بر متغیرهای روان‌شناختی، انگیزشی، هیجانی و تحصیلی بودند، اما پژوهشی در این زمینه بر روی درگیری تحصیلی یافت نشد. در نتیجه، لازم و ضروری است که با توجه به آثار و پیامدهای مثبت درگیری تحصیلی، اثربخشی روان‌درمانی انگیزشی بر آن مورد بررسی و ارزیابی قرار گیرد. بنابراین، پژوهش حاضر با هدف تدوین بسته آموزشی مبتنی بر روان‌درمانی انگیزشی و اثربخشی آن بر درگیری تحصیلی دانش‌آموزان انجام شد.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون با گروه کنترل بود. جامعه این مطالعه همه دانش‌آموزان پسر مدرسه امام خمینی (ره) شهر گناباد در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ بودند که ۵۰ نفر از آنها با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب و با روش تصادفی در دو گروه مساوی جایگزین شدند. بسیاری از متخصصان حجم نمونه در پژوهش‌های مداخله‌ای را بین ۱۵ تا ۳۰ نفر اعلام کردند (Gall et al., 2007) که در پژوهش حاضر حجم نمونه برای هر گروه ۲۵ نفر در نظر گرفته شد. در این پژوهش معیارهای ورود شامل علاقه‌مندی جهت شرکت در پژوهش، موافقت خانواده جهت انجام پژوهش، تحصیل در دوره متوسطه دوم، عدم وقوع رخداد‌های تنش‌زا در خانواده بر اساس گزارش‌های شخصی و زندگی همراه با پدر و مادر و معیارهای خروج شامل غیبت بیشتر از یک جلسه، خستگی ناشی از شرکت در پژوهش و انصراف از ادامه همکاری بود.

مراحل اجرایی پژوهش حاضر به این شرح بود که ابتدا هماهنگی‌های لازم جهت انجام پژوهش صورت پذیرفت و سپس اقدام به نمونه‌گیری شد. اهمیت و ضرورت پژوهش برای نمونه‌ها توضیح و درباره رعایت موازین اخلاقی به آنان تعهد داده شد و سپس موافقت دانش‌آموزان و والدین آنها جهت شرکت در پژوهش گرفته شد.

تعداد ۵۰ دانش‌آموزان متوسطه دوم منتخب با روش تصادفی با کمک قرعه‌کشی در دو گروه مساوی جایگزین و یکی از گروه‌ها به‌عنوان گروه آزمایش و گروه دیگر به‌عنوان گروه کنترل در نظر گرفته شد. گروه آزمایش ۸ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای تحت روان‌درمانی انگیزشی قرار گرفت و گروه کنترل در لیست انتظار برای آموزش ماند. محتوای مداخله بسته آموزشی مبتنی بر روان‌درمانی انگیزشی

توسط پژوهشگران پژوهش حاضر طراحی و شاخص روایی محتوایی و نسبت روایی محتوایی آن بررسی و مورد تایید قرار گرفت. لازم به ذکر است که مداخله با روش مذکور توسط پژوهشگر اول به‌صورت گروهی انجام و موضوع و شرح تفکیکی جلسات آن در جدول ۱ گزارش شد.

جدول ۱. موضوع و شرح تفکیکی جلسات بسته آموزشی مبتنی بر روان‌درمانی انگیزشی

جلسه	موضوع	شرح
اول	مقدمه مداخله	تشکیل یک محیط گروهی، آشنایی اولیه با روند جلسات و آموزش مفاهیم اولیه
دوم	مفهوم پنداشت‌های مثبت و منفی	تعریف پنداشت و بررسی تاثیرهای آن بر زندگی و بررسی و شناخت دروغ‌ها
سوم	پنداشت‌های زیبا	توصیف مجدد خویشتن با الگوی فکری تازه، تمرین دروغ‌های زیبا، بررسی مجدد توصیف خویشتن و تشریح عمیق لایه‌های چهاردیواری و چگونگی ارتباط شخصیت با ترس
چهارم	فیلم‌نامه و نقش	تشریح مفهوم فیلم‌نامه و نقش ما در زندگی و تمرین نقش‌ها و بازی‌های مربوط به فیلم‌نامه
پنجم	خودخواهی	خودخواهی و دیگرخواهی، شناسایی رفتارهای مخرب خود، تمرین متعدد بررسی ریشه‌های رفتار و شناخت دلایل خودخواهانه رفتار
ششم	چهاردیواری	شناسایی چهاردیواری و تلاش برای شکستن دیوارهای دروغین توصیف‌شده نمی‌توانم و ترس‌ها و تمرین شناسایی و یادداشت ترس‌ها
هفتم	مواجهه با ترس	آموزش معنای واقعی موفقیت (برنده‌شدن همیشه موفقیت نیست، بلکه لذت‌بردن موفقیت است)، گذاشتن انرژی بیشتر و رفع کاستی‌ها در صورت عدم موفقیت و تلاش برای موفق‌شدن، غلبه بر ترس از تغییر و تمرین نقش‌های تازه
هشتم	اختتامیه	مرور مطالب جلسات گذشته و نظرخواهی گروهی

در مطالعه حاضر، علاوه بر فرم اطلاعات جمعیت‌شناختی شامل پایه تحصیلی و سن از ابزار زیر برای گردآوری داده‌ها استفاده شد.

پرسشنامه درگیری تحصیلی (Academic Engagement Questionnaire)

(Questionnaire): پرسشنامه درگیری تحصیلی توسط Reeve (2013) با ۱۷ سوال در چهار مولفه درگیری رفتاری (۴ سوال)، درگیری عاملی (۵ سوال)، درگیری شناختی (۴ سوال) و درگیری عاطفی (۴ سوال) طراحی شد. برای پاسخگویی به هر سوال از طیف هفت گزینه‌ای لیکرت از بسیار مخالف با نمره یک تا بسیار موافق با نمره هفت استفاده شد. نمره پرسشنامه درگیری تحصیلی با مجموع نمره همه سوال‌ها و نمره هر مولفه با مجموع نمره سوال‌های آن مولفه حساب می‌شود. بنابراین، دامنه نمرات کل درگیری تحصیلی ۱۷ تا ۱۱۹، درگیری عاملی ۵ تا ۳۵ و درگیری‌های رفتاری، شناختی و عاطفی ۴ تا ۲۸ است و نمره بالاتر نشان‌دهنده درگیری بیشتر

می‌باشد. Reeve (2013) روایی سازه ابزار را با روش تحلیل عاملی اکتشافی بررسی و نتایج حاکی از وجود چهار عامل یا مولفه درگیری رفتاری، درگیری عاملی، درگیری شناختی و درگیری عاطفی بود که پایایی آنها را با روش آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۶، ۰/۸۶، ۰/۸۴ و ۰/۹۰ گزارش کردند. Ramazani & Khamesan (2017) گزارش کردند که نتایج تحلیل عاملی تاییدی حاکی از برازش قابل قبول و چهار عاملی برای پرسشنامه درگیری تحصیلی بود و پایایی را با روش آلفای کرونباخ برای درگیری تحصیلی ۰/۹۲ و برای عامل‌ها و مولفه‌های درگیری رفتاری ۰/۷۹، درگیری عاملی ۰/۸۵، درگیری شناختی ۰/۷۹ و درگیری عاطفی ۰/۸۷ محاسبه نمودند. در این مطالعه، پایایی با روش آلفای کرونباخ برای درگیری تحصیلی ۰/۸۸، درگیری رفتاری ۰/۸۱، درگیری عاملی ۰/۸۳، درگیری شناختی ۰/۸۲ و درگیری عاطفی ۰/۸۶ به‌دست آمد.

داده‌های این مطالعه با روش‌های تحلیل کوواریانس چندمتغیری در شرکت‌کنندگان پژوهش حاضر شامل دو گروه ۲۵ نفری از دانش‌آموزان پسر متوسطه دوم بودند که فراوانی و درصد فراوانی نرم‌افزار SPSS در سطح معناداری ۰/۰۵ تحلیل شدند. اطلاعات جمعیت‌شناختی آنها در جدول ۲ گزارش شد.

یافته‌ها

جدول ۲. فراوانی و درصد فراوانی جمعیت‌شناختی در دانش‌آموزان

متغیر	آزمایش		کنترل	
	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی
پایه تحصیلی	دهم	۳	۱۲	۲
یازدهم	۱۱	۴۴	۱۲	۴۸
دوازدهم	۱۱	۴۴	۱۱	۴۴
سن (سال)	۱۶	۳	۱۲	۲
۱۷	۱۰	۴۰	۹	۳۶
۱۸	۱۱	۴۴	۱۴	۵۶
۱۹	۱	۴	۰	۰

بر اساس نتایج جدول ۲، پایه تحصیلی بیشتر دانش‌آموزان گروه آزمایش یازدهم و دوازدهم (هر کدام ۴۴ درصد) و گروه کنترل یازدهم (۴۸ درصد) بود. همچنین، سن بیشتر دانش‌آموزان گروه‌های آزمایش و کنترل ۱۸ سال (به ترتیب ۴۴ درصد و ۵۶ درصد) بود.

جدول ۳. نتایج میانگین و انحراف معیار پیش‌آزمون و پس‌آزمون درگیری تحصیلی و مولفه‌های آن در دانش‌آموزان

متغیر	مرحله / گروه	آزمایش		کنترل	
		میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
درگیری رفتاری	پیش‌آزمون	۱۱/۷۲	۴/۰۲	۱۱/۲۱	۴/۱۲
	پس‌آزمون	۱۸/۸۴	۱/۸۸	۱۰/۵۸	۴/۳۲
درگیری عاملی	پیش‌آزمون	۱۳/۲۸	۵/۰۸	۱۳/۱۲	۵/۱۱
	پس‌آزمون	۲۰/۳۲	۲/۴۴	۱۳/۲۱	۴/۷۲
درگیری شناختی	پیش‌آزمون	۸/۸۸	۴/۶۲	۹/۱۱	۴/۴۲
	پس‌آزمون	۱۷/۴۰	۱/۷۰	۱۰/۱۱	۵/۹۵
درگیری عاطفی	پیش‌آزمون	۱۱/۸۸	۴/۲۲	۱۰/۱۴	۳/۶۳
	پس‌آزمون	۱۹/۸۰	۲/۷۹	۱۰/۲۸	۳/۹۹
درگیری تحصیلی	پیش‌آزمون	۴۳/۷۶	۸/۳۹	۴۳/۵۸	۷/۶۴
	پس‌آزمون	۷۴/۳۶	۹/۷۶	۴۴/۱۸	۸/۱۹

بر اساس نتایج جدول ۳، میانگین درگیری تحصیلی و هر چهار مولفه آن شامل درگیری رفتاری، درگیری عاملی، درگیری شناختی و درگیری عاطفی در گروه آزمایش نسبت به گروه کنترل از مرحله پیش‌آزمون به مرحله پس‌آزمون افزایش بیشتری یافته است. بررسی پیش‌فرض‌های روش تحلیل کوواریانس چندمتغیری نشان داد که فرض نرمال‌بودن درگیری تحصیلی و مولفه‌های آن بر اساس آزمون کولموگروف-اسمیرنوف، فرض برابری ماتریس‌های واریانس-کوواریانس بر اساس آزمون ام.باکس و فرض برابری واریانس‌ها بر

اساس آزمون لون برقرار بود ($P > 0/05$). نتایج آزمون‌های چندمتغیری برای تعیین اثربخشی بسته آموزشی مبتنی بر روان‌درمانی انگیزشی بر درگیری تحصیلی و مولفه‌های آن در دانش‌آموزان در جدول ۴ گزارش شد.

جدول ۴. نتایج آزمون‌های چندمتغیری برای تعیین اثربخشی بسته آموزشی مبتنی بر روان‌درمانی انگیزشی بر درگیری تحصیلی و مولفه‌های آن در دانش‌آموزان

اثر	مقدار	F	درجه آزادی فرضیه	درجه آزادی خطا	معناداری
اثر پیلائی	۰/۳۵	۱۳/۰۷	۲/۰۰	۴۷/۰۰	۰/۰۰۰
لامبدای ویلکز	۰/۶۴	۱۳/۰۷	۲/۰۰	۴۷/۰۰	۰/۰۰۰
اثر هاتلینگ	۰/۵۵	۱۳/۰۷	۲/۰۰	۴۷/۰۰	۰/۰۰۰
بزرگ‌ترین ریشه روی	۰/۵۵	۱۳/۰۷	۲/۰۰	۴۷/۰۰	۰/۰۰۰

بر اساس نتایج جدول ۴، بسته آموزشی مبتنی بر روان‌درمانی انگیزشی حداقل باعث تغییر معناداری یکی از متغیرهای درگیری تحصیلی و مولفه‌های آن در دانش‌آموزان شد. نتایج تحلیل کوواریانس چندمتغیری برای تعیین اثربخشی بسته آموزشی مبتنی بر روان‌درمانی انگیزشی بر درگیری تحصیلی و مولفه‌های آن در دانش‌آموزان در جدول ۵ گزارش شد.

جدول ۵. نتایج تحلیل کوواریانس چندمتغیری برای تعیین اثربخشی بسته آموزشی مبتنی بر روان‌درمانی انگیزشی بر درگیری تحصیلی و هر یک از مولفه‌های آن در دانش‌آموزان

متغیر	مجموع مجدورات	درجه آزادی	میانگین مجدورات	آماره F	معناداری
درگیری رفتاری	۴۸۹/۱۳	۱	۴۸۹/۱۳	۴۳/۳۳	۰/۰۰۰
درگیری عاملی	۴۵۸/۲۳	۱	۴۵۸/۲۳	۳۹/۱۳	۰/۰۰۰
درگیری شناختی	۶۲۲/۲۴	۱	۶۲۲/۲۴	۶۸/۲۳	۰/۰۰۰
درگیری عاطفی	۵۶۲/۴۴	۱	۵۶۲/۴۴	۵۸/۲۴	۰/۰۰۰
درگیری تحصیلی	۱۰۵۸۹/۲۴	۱	۱۰۵۸۹/۲۴	۲۵۰/۴۴	۰/۰۰۰

بر اساس نتایج جدول ۵ و با توجه به جدول میانگین‌ها، بسته آموزشی مبتنی بر روان‌درمانی انگیزشی باعث افزایش درگیری تحصیلی و هر چهار مولفه آن شامل درگیری رفتاری، درگیری عاملی، درگیری شناختی و درگیری عاطفی در دانش‌آموزان شد. با اینکه پژوهشی درباره اثربخشی روان‌درمانی انگیزشی بر درگیری تحصیلی یافت نشد، اما یافته‌های پژوهش حاضر از جهاتی همسو با یافته‌های پژوهش‌های

Khojasteh & Ghasemzadeh & Sanagouye Moharer (2023)، Abdoli (2023)، Abbaspour Esfeden et al (2022)، Mashhadi et al (2022) و Sarvari et al (2022) بود.

در تفسیر یافته‌های این پژوهش می‌توان گفت که روان‌درمانی انگیزشی با ایجاد یک محیط غنی و حامی به دانش‌آموزان امکان تجربه احساس‌های مطلوب ناشی از حمایت و همدلی را می‌دهد. به عبارت دیگر، بسته آموزشی مبتنی بر روان‌درمانی انگیزشی به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا با توصیف کامل خود در جلسات

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به اهمیت درگیری تحصیلی و آثار و پیامدهای تحصیلی و غیرتحصیلی مثبت آن، پژوهش حاضر با هدف تدوین بسته آموزشی مبتنی بر روان‌درمانی انگیزشی و اثربخشی آن بر درگیری تحصیلی دانش‌آموزان انجام شد.

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که بسته آموزشی مبتنی بر روان‌درمانی انگیزشی باعث افزایش درگیری تحصیلی و هر چهار

از آنجایی که هیچ پژوهشی خالی از محدودیت نیست، از محدودیت‌های مطالعه حاضر می‌توان به محدودیت در قلمرو مکانی و زمانی اشاره کرد. محدودیت دیگر عدم اجرای دوره پیگیری به دلیل محدودیت‌های زمانی پژوهشگر بود. همچنین، استفاده از روش نمونه‌گیری غیرتصادفی، تک جنسیتی بودن نمونه پژوهش و استفاده از ابزارهای خودگزارش‌دهی محدودیت‌های دیگر این پژوهش بودند. بنابراین، در تعمیم یافته‌های پژوهش حاضر باید احتیاط و محدودیت‌ها در نظر گرفته شود. با توجه به محدودیت‌ها انجام پژوهش‌های بیشتر درباره اثربخشی بسته آموزشی مبتنی بر روان‌درمانی انگیزشی بر درگیری تحصیلی بر روی دانش‌آموزان دختر با استفاده از روش‌های نمونه‌گیری تصادفی و ابزارهای دیگر گزارش‌دهی پیشنهاد می‌شود. همچنین، مقایسه اثربخشی بسته آموزشی مبتنی بر روان‌درمانی انگیزشی با سایر روش‌های آموزشی می‌تواند به شناخت روش اثربخش‌تر و ارائه راهکارهای کاربردی برای بهره‌گیری از روش موثرتر کمک نماید.

یافته‌های پژوهش حاضر حاکی از اثربخشی بسته آموزشی مبتنی بر روان‌درمانی انگیزشی بر افزایش درگیری تحصیلی و هر چهار مولفه آن شامل درگیری رفتاری، درگیری عاملی، درگیری شناختی و درگیری عاطفی در دانش‌آموزان بود. این نتیجه دارای تلویحات کاربردی برای متخصصان، مدیران، مسئولان و برنامه‌ریزان نظام آموزش و پرورش و مشاوران و روانشناسان مدارس است. بنابراین، متخصصان، مدیران، مسئولان و برنامه‌ریزان نظام آموزش و پرورش می‌توانند برای افزایش درگیری تحصیلی دانش‌آموزان اقدام به طراحی برنامه‌های مناسبی از طریق روان‌درمانی انگیزشی کنند. همچنین، مشاوران و روانشناسان مدارس می‌توانند از بسته آموزشی مبتنی بر روان‌درمانی انگیزشی در کنار سایر روش‌های موثر برای بهبود درگیری تحصیلی دانش‌آموزان استفاده کنند.

تعارض منافع

بین نویسندگان این مقاله هیچ تضاد منافی وجود ندارد.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشت و با هزینه شخصی صورت پذیرفت.

ملاحظات اخلاقی

آموزشی و انجام فعالیت‌ها و تکالیف مربوطه به شناخت مناسبی از وضعیت خود در زمینه تحصیلی برسند. دانش‌آموزان در طول جلسات متوجه شدند که چگونه تحت تاثیر ذهنیت‌های دیگران، نقش خود را در نقش‌های محدودکننده ارزیابی نکنند و مانع از درگیری فعال خود در زندگی و فرآیند یادگیری نشوند. دانش‌آموز پژوهش حاضر در طی مداخله با بسته آموزشی مبتنی بر روان‌درمانی انگیزشی به این نتیجه رسیدند که مانند بازیگران یک فیلم که نقش‌های خاص و متفاوتی را بازی می‌کنند، رفتارهای تحصیلی خود را تغییر دهند و از طریق تغییر نقش‌ها به تعامل سازنده با محیط آموزشی بپردازند. این روش‌ها به دانش‌آموزان کمک کرد تا احساس قدرت و توانایی تغییر الگوهای رفتاری و فکری را تجربه کنند و زمینه را برای بهبود درگیری خود فراهم آورند. همچنین، دانش‌آموزان در دوره روان‌درمانی انگیزشی محیط متفاوتی را تجربه کردند. یعنی محیطی سالم که توانمندبودن و توانمندسازی را برای آنها منعکس می‌کرد. در طی جلسات به دانش‌آموزان کمک شد تا نقش‌های جدید و سالم‌تری را در زمینه تحصیلی تمرین نمایند. علاوه بر آن، آنها عادت‌های کهنه و غیرمولد مانند بی‌انگیزگی و اهمال‌کاری را حذف و با تمرین ذهن غنی و ثروتمند، هدف‌های بزرگ‌تری را برای زندگی تحصیلی خود تعیین کردند و از طریق آن به جای تمرکز و درگیری با مسائل کم اهمیت تحصیلی بر هدف‌های ارزشمند و مهم تحصیلی تمرکز نمودند. نکته حائز اهمیت دیگر اینکه، مفاهیم روان‌درمانی انگیزشی مانند ذهن غنی و ثروتمند به دانش‌آموزان کمک کرد تا با نگاه از به مشکل‌های تحصیلی خود به جای احساس ضعف، احساس توانمندی کنند و موانع را قابل حل ارزیابی نمایند. افزون بر آن، مفهوم خویشتن‌دوستی به آنها کمک کرد که با تمرکز بر رشد شخصی و ارزش‌گذاری به خود بر روی انگیزه تحصیلی و درگیری آن تاثیر بگذارند. به‌طور کلی، این روش درمانی یعنی بسته آموزشی مبتنی بر روان‌درمانی انگیزشی به دانش‌آموزان کمک کرد تا با کاهش مقاومت در برابر تغییر و ایجاد بستری برای تمرین رفتارهای جدید به نگرش و نگاه مثبت‌تری نسبت به تحصیل دست یابند و از طریق بهبود عملکرد تحصیلی خود سبب افزایش درگیری تحصیلی و مولفه‌های آن شامل درگیری رفتاری، درگیری عاملی، درگیری شناختی و درگیری عاطفی شوند.

engagement, psychological functioning, and cognitive difficulties in youth with internalizing problems. *Journal of Affective Disorders*, 349, 176-186. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2024.01.017>

Ghasemzadeh, A., & Sanagouye Moharer, Gh. (2023). The effectiveness of positive psychotherapy on resilience and academic achievement of medical students. *Educational Developmental of Jundishapur*, 14(2), 162-173.

<https://doi.org/10.22118/edc.2023.290078.1828>

Gheisari, Z., Sahebdel, H., & Ebrahimpour, M. (2021). Effectiveness of motivational psychotherapy on high-risk behaviors (violence and sexual behavior) of students. *Pajouhan Scientific Journal*, 19(3), 27-33. <http://dx.doi.org/10.61186/psj.19.3.27>

Harsaj Ghasemi, S., Sadeghi, J., & Homayouni, A. (2021). The effectiveness of flourishing education on humor and academic engagement in students (case study: High school students of Chalous city). *Sociology of Education*, 8(2), 79-88.

<https://doi.org/10.22034/ijes.2021.541983.1184>

Hsu, C. C., Su, C. S., Su, K. I., & Su, C. L. (2025). Impacts of Taekwondo and Shaolin Kung-Fu on wellbeing, academic engagement, and health in Chilean university students. *Asian Education and Development Studies*, 14(4), 769-788.

<https://doi.org/10.1108/AEDS-03-2024-0062>

Hu, Y., Wang, J., Lin, Y., & Zhang, B. (2023). The relation of parental phubbing to academic engagement and the related mechanisms in elementary students. *Learning and Individual Differences*, 101, 102251.

<https://doi.org/10.1016/j.lindif.2022.102251>

Khojasteh, S., & Abdoli, M. (2023). The effect of positive thinking intervention on academic burnout and academic engagement among elementary school students. *Positive Psychology Research*, 9(3), 83-108.

<https://doi.org/10.22108/ppls.2024.138725.2448>

Lathanhavan, R., & El-Bardan, M. F. (2024). COVID-19 mental health impacts on academic engagement: A study on students of Egypt and India. *Mental Health and Social Inclusion*, 29(3), 312-320.

<https://doi.org/10.1108/MHSI-10-2024-0192>

Mashhadi, R., Ghanifar, M., Jafar Tabatabaei, T. S., & Jafar Tabatabaei, S. S. (2022). Effectiveness of positive thinking training in academic engagement and social happiness of depressed students. *Journal of Health Research in Community*, 8(3), 78-88.

<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.24236772.1401.8.3.8.5>

اهمیت و ضرورت پژوهش برای نمونه‌ها توضیح و درباره رعایت موازین اخلاقی به آنان تعهد داده شد و سپس موافقت دانش‌آموزان و والدین آنها جهت شرکت در پژوهش گرفته شد.

مشارکت نویسندگان

نویسندگان مقاله حاضر با یکدیگر مشارکت داشتند.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از همه کسانی که سهمی در انجام این پژوهش داشتند، تشکر می‌شود.

References

Abbaspour Esfeden, S., Sahebdel, H., & Ebrahimpour, M. (2022). Comparing the effectiveness of motivational psychotherapy and cognitive behavioral therapy on academic self-handicapping in adolescents. *Sociology of Education*, 8(1), 329-340. <https://iase-jrn.ir/index.php/se/article/view/279>

Bea, L., & Recio-Saucedo, A. (2024). EDI in academic-policy engagement: lived experience of university based knowledge brokers and marginalised academics. *Evidence & Policy*, 21(1), 46-70. <https://doi.org/10.1332/17442648y2024d000000030>

Beasley, S., Vandiver, B. J., Dillard, R., Malone, W., & Ott, R. (2020). The development of an academic engagement intervention for academically dismissed students. *Innovative Higher Education*, 45(5), 387-403. <https://doi.org/10.1007/s10755-020-09510-0>

Chwastek, S., Leyendecker, B., Jugert, P., McElvany, N., & Busch, J. (2025). Refugee and immigrant-background parents' academic engagement, resources, and children's adjustment in German lower-income elementary schools. *Frontiers in Psychology*, 16(1550107), 1-21. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1550107>

Fakur, F., Sahebdel, H., & Ebrahimpur, M. (2022). The effectiveness of motivational psychotherapy-based parenting package on aggression in boys with Oppositional defiant disorder. *Iranian Journal of Psychiatric Nursing*, 10(2), 73-84. <http://dx.doi.org/https://doi.org/10.22034/IJPN.10.2.73>

Gall, M. D., Gall, J. P., & Borg, W. R. (2007). *Educational research: An introduction*. 8th Edition, Boston: Pearson/ Allyn & Bacon. https://books.google.com/books/about/Educational_Research.html?id=l9JfQgAACAAJ

Gao, Y., Yu, Q., Schuch, F. B., Herold, F., Hossain, M. M., Ludyga, S., & et al. (2024). Meeting 24-h movement behavior guidelines is linked to academic

- Ramazani, M., & Khamesan, A. (2017). Psychometric characteristics of Reeve's academic engagement questionnaire 2013: with the introduction of the agentic engagement. *Quarterly of Educational Measurement*, 8(29), 185-204. <https://doi.org/10.22054/jem.2018.22660.1555>
- Reeve, J. (2013). How students create motivationally supportive learning environments for themselves: The concept of agentic engagement. *Journal of Educational Psychology*, 105(3), 579-595. <https://doi.org/10.1037/a0032690>
- Sarvari, H., Sahebdel, H., & Ebrahimpour, M. (2022). Comparing the effectiveness of motivational psychotherapy and reality therapy on students' academic self-concept. *Medical Journal of Mashhad University of Medical Sciences*, 65(5), 2610-2625. <https://doi.org/10.22038/mjms.2023.23963>
- Shahzhepour, A., & Miri, M. (2024). Effectiveness of motivational psychotherapy on depression and anxiety of mothers of children with learning disabilities. *Shenakht Journal of Psychology and Psychiatry*, 11(5), 91-102. <http://dx.doi.org/10.32598/shenakht.11.5.91>
- Shahzhepour, A., & Miri, M. (2023). Effectiveness of motivational psychotherapy on stress and psychological cohesion of mothers of students with learning disorders. *Razi Journal of Medical Sciences*, 30(7), 1-12. <http://dx.doi.org/10.47176/rjms.30.147>